ŠILUTĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS
Fridricho Bajoraičio
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Šilutės spaustuvės ir jų produkcija

Šilutė, 2014 m.

A. UMLAUFO SPAUSTUVĖ

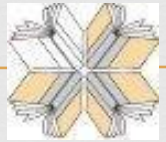

- Šilutės spaudos pradininkas buvo A. Umlaufas.
- A. Umlaufo spaustuvė – tai pirmoji spaustuvė Šilutėje, tuomet vadintoje Šilokarčema. Ją 1861 m. pradžioje įsteigė A. Umlaufas. 1861 04 12 spaustuvėje vokiečių-lietuvių kalbomis išspausdintas vietos laikraštis „Heydekruger Anzeiger“ (Šilokarčemos laikraštis). Nuo 13 iki 31 numerio leidinys turėjo lietuvišką pavadinimą „Szilo Karczemos apsakimas“.
- Įmonėje veikė vienerios spausdinimo staklės, turėta rankinio šrifto. Šią įrangą 1861 m. pabaigoje A. Umlaufas pardavė Fridrichui Wilhelmui Siebertui. Pastatas yra Lietuvininkų g. 40.

Lietuvininkų g. 40 veikė F. W. Sieberto knygyno bei raštinės prekių parduotuvės. Siebertų kapavietė yra senosiose Šilutės evangelikų liuteronų kapinaitėse.

Buvusi Fridriho Wilhelmo Sieberto spaustuvė. 1922-1923 m. jos savininkais buvo Martynas Jankus ir Albertas Bruoželis.

1861 m. lapkričio pabaigoje F. W. Siebertas nupirko Šilutės spaudos pradininko A. Umlaufo spaustuvę. 1867 m. liepos 1 d. ji buvo įkurta F. W. Sieberto uošvio J. G. Valterio namuose, vėliau – atskirame, specialiai įrengtame pastate. F. W. Siebertas Šilokarčemoje spausdino daugiausia vokiškas knygas. Lietuviškų knygų žinomos tik 9. Leido ir laikraščius bei smulkiuosius spaudinius.

Įmonės patalpose F. W. Siebertas prekiavo knygomis (visada turėjo lietuviškų kalendorių) ir rašymo reikmėmis, dalį savo produkcijos perleisdavo kitiems knygininkams arba veždavo Klaipėdon į savo pagrindinės leidyklos knygyną.

Spaustuvininkas parengė būrelį kvalifikuotų poligrafininkų.

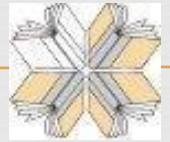

„Heydekruger Kreisblatt” – savaitinis valdiškas laikraštis, pradėtas leisti 1862 m. balandžio 1 d. Šilutėje. 1862-1899-07-03 leido F. W. Siebertas, 1899-07-03 – 1906 – jo našlė Helena Emilija Siebert, 1906-1920 sūnus Hermanas Wilhelmas Siebertas. Nuo 1941 m. balandžio 1 d. buvo leidžiamas pavadinimu „Amtliches Nachrichtenblatt des Kreises Heydekrug“ .

„Amtliches Nachrichtenblatt des Kreises Heydekrug“ (Šilokarčemos apskrities oficialiųjų žinių laikraštis“) 1944 m. rugsėjo 22 d. numerio pirmas puslapis.

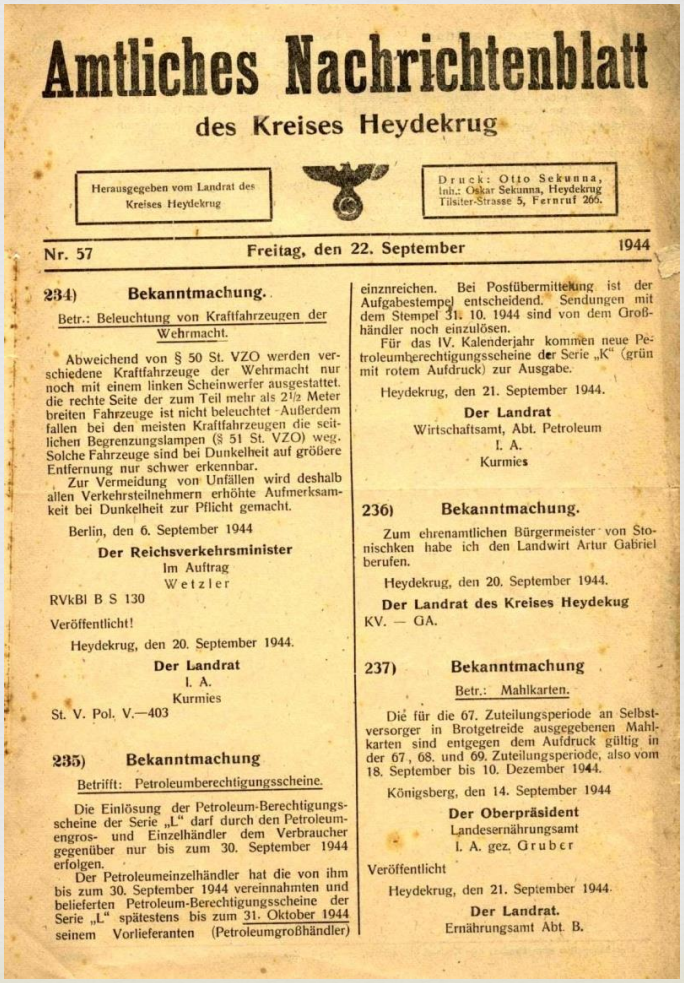

Amtliches Nachrichtenblatt

des Kreises Heydekrug

Herausgegeben vom Landrat des Kreises Heydekrug

Druck: Otto Sekunna, Inh.: Oskar Sekunna, Heydekrug Tilsiter-Strasse 5, Fernruf 265.

Nr. 57 — Freitag, den 22. September — 1944

234) Bekanntmachung.

Betr.: Beleuchtung von Kraftfahrzeugen der Wehrmacht.

Abweichend von § 50 St. VZO werden verschiedene Kraftfahrzeuge der Wehrmacht nur noch mit einem linken Scheinwerfer ausgestattet. die rechte Seite der zum Teil mehr als 2½ Meter breiten Fahrzeuge ist nicht beleuchtet. Außerdem fallen bei den meisten Kraftfahrzeugen die seitlichen Begrenzungslampen (§ 51 St. VZO) weg. Solche Fahrzeuge sind bei Dunkelheit auf größere Entfernung nur schwer erkennbar.

Zur Vermeidung von Unfällen wird deshalb allen Verkehrsteilnehmern erhöhte Aufmerksamkeit bei Dunkelheit zur Pflicht gemacht.

Berlin, den 6. September 1944

Der Reichsverkehrsminister
Im Auftrag
Wetzler

RVkBl B S 130

Veröffentlicht!

Heydekrug, den 20. September 1944.

Der Landrat
I. A.
Kurmies

St. V. Pol. V.—403

235) Bekanntmachung

Betrifft: Petroleumberechtigungsscheine.

Die Einlösung der Petroleum-Berechtigungsscheine der Serie „L“ darf durch den Petroleumengros- und Einzelhändler dem Verbraucher gegenüber nur bis zum 30. September 1944 erfolgen.

Der Petroleumeinzelhändler hat die von ihm bis zum 30. September 1944 vereinnahmten und belieferten Petroleum-Berechtigungsscheine der Serie „L“ spätestens bis zum 31. Oktober 1944 seinem Vorlieferanten (Petroleumgroßhändler) einzureichen. Bei Postübermittelung ist der Aufgabestempel entscheidend. Sendungen mit dem Stempel 31. 10. 1944 sind von dem Großhändler noch einzulösen.

Für das IV. Kalenderjahr kommen neue Petroleumberechtigungsscheine der Serie „K“ (grün mit rotem Aufdruck) zur Ausgabe.

Heydekrug, den 21. September 1944.

Der Landrat
Wirtschaftsamt, Abt. Petroleum
I. A.
Kurmies

236) Bekanntmachung.

Zum ehrenamtlichen Bürgermeister von Stonischken habe ich den Landwirt Artur Gabriel berufen.

Heydekrug, den 20. September 1944.

Der Landrat des Kreises Heydekug
KV. — GA.

237) Bekanntmachung

Betr.: Mahlkarten.

Die für die 67. Zuteilungsperiode an Selbstversorger in Brotgetreide ausgegebenen Mahlkarten sind entgegen dem Aufdruck gültig in der 67., 68. und 69. Zuteilungsperiode, also vom 18. September bis 10. Dezember 1944.

Königsberg, den 14. September 1944

Der Oberpräsident
Landesernährungsamt
I. A. gez. Gruber

Veröffentlicht

Heydekrug, den 21. September 1944.

Der Landrat.
Ernährungsamt Abt. B.

Savaitinio valdiško laikraščio „Heydekruger Kreisblatt“ („Šilokarčemos apskrities laikraštis“) 1919 m. vasario 11 d. numerio pirmas puslapis.

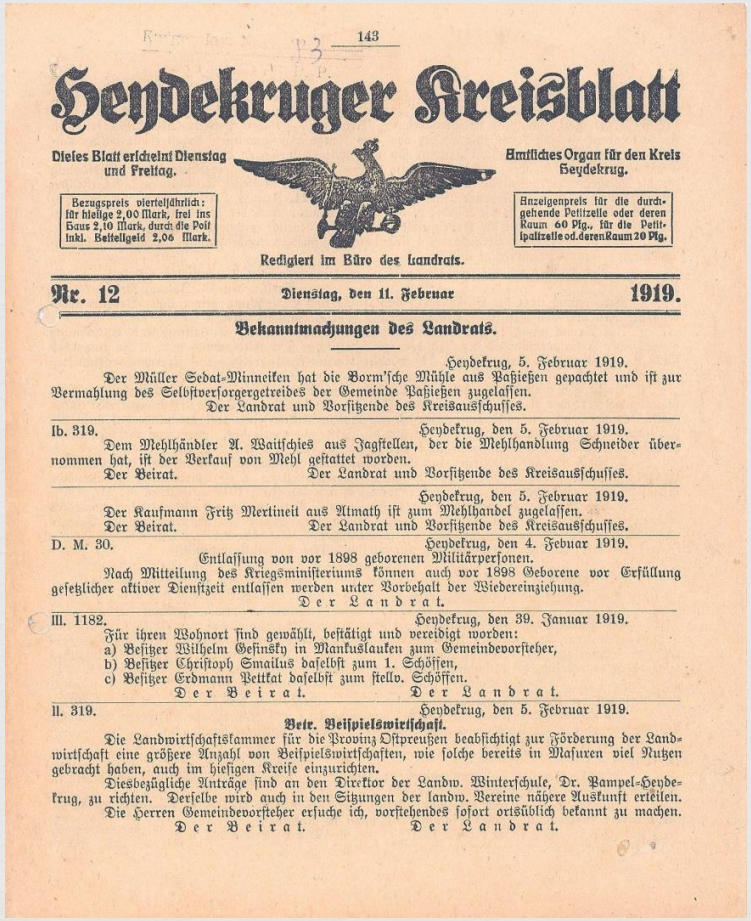

143

Heydekruger Kreisblatt

Dieses Blatt erscheint Dienstag und Freitag.

Amtliches Organ für den Kreis Heydekrug.

Bezugspreis vierteljährlich: für hiesige 2,00 Mark, frei ins Haus 2,10 Mark, durch die Post inkl. Bestellgeld 2,06 Mark.

Anzeigenpreis für die durchgehende Petitzeile oder deren Raum 60 Pfg., für die Petitspaltzeile od. deren Raum 20 Pfg.

Redigiert im Büro des Landrats.

Nr. 12 Dienstag, den 11. Februar **1919.**

Bekanntmachungen des Landrats.

Heydekrug, 5. Februar 1919.

Der Müller Sedat-Minneiken hat die Borm'sche Mühle aus Paßießen gepachtet und ist zur Vermahlung des Selbstversorgergetreides der Gemeinde Paßießen zugelassen.

Der Landrat und Vorsitzende des Kreisausschusses.

Ib. 319. Heydekrug, den 5. Februar 1919.

Dem Mehlhändler A. Waitschies aus Jagstellen, der die Mehlhandlung Schneider übernommen hat, ist der Verkauf von Mehl gestattet worden.

Der Beirat. Der Landrat und Vorsitzende des Kreisausschusses.

Heydekrug, den 5. Februar 1919.

Der Kaufmann Fritz Merlineit aus Atmath ist zum Mehlhandel zugelassen.

Der Beirat. Der Landrat und Vorsitzende des Kreisausschusses.

D. M. 30. Heydekrug, den 4. Februar 1919.

Entlassung von vor 1898 geborenen Militärpersonen.

Nach Mitteilung des Kriegsministeriums können auch vor 1898 Geborene vor Erfüllung gesetzlicher aktiver Dienstzeit entlassen werden unter Vorbehalt der Wiedereinziehung.

Der Landrat.

III. 1182. Heydekrug, den 39. Januar 1919.

Für ihren Wohnort sind gewählt, bestätigt und vereidigt worden:

a) Besitzer Wilhelm Gefinsky in Mankuslauken zum Gemeindevorsteher,
b) Besitzer Christoph Smailus daselbst zum 1. Schöffen,
c) Besitzer Erdmann Petkat daselbst zum stello. Schöffen.

Der Beirat. Der Landrat.

II. 319. Heydekrug, den 5. Februar 1919.

Betr. Beispielswirtschaft.

Die Landwirtschaftskammer für die Provinz Ostpreußen beabsichtigt zur Förderung der Landwirtschaft eine größere Anzahl von Beispielswirtschaften, wie solche bereits in Masuren viel Nutzen gebracht haben, auch im hiesigen Kreise einzurichten.

Diesbezügliche Anträge sind an den Direktor der Landw. Winterschule, Dr. Pampel-Heydekrug, zu richten. Derselbe wird auch in den Sitzungen der landw. Vereine nähere Auskunft erteilen.

Die Herren Gemeindevorsteher ersuche ich, vorstehendes sofort ortsüblich bekannt zu machen.

Der Beirat. Der Landrat.

Po F. W. Sieberto mirties spaustuvė priklausė našlei ir vyriausiajam sūnui Hermannui Wilhelmui, nuo 1906 m. – kitam sūnui Karlui Walteriui Rudolphui. Pastarasis 1922 m. rugpjūčio mėnesį ją pardavė Albertui Bruoželiui ir Martynui Jankui, kurie įmonę pavadino „F. W. Sieberto įpėdiniu”. 1924 m. firma buvo oficialiai likviduota, jos turtą įsigijo „Memelländische Rundschau” akcinė bendrovė.

Tilžės g. 5 veikė Oto Sekunos spaustuvė. Prie namo yra atidengta paminklinė lenta su įrašu „Šiame pastate 1937-1944 m. veikė Oto Sekunos knygynas, knygrišykla ir spaustuvė“. Sekunų šeimos kapavietė yra Šilutės evangelikų liuteronų kapinaitėse.

Buvęs Oto Sekunos spaustuvės pastatas

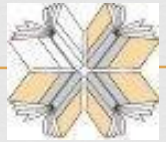

Karlas W. Sekunna knygyną ir knygrišyklą įkūrė 1858 m. Žibuose (dabar Šilutės miesto dalis). Įmonės paslaugomis naudojosi visi Klaipėdos ir Šilokarčemos apskričių knygininkai. Įrištas knygas K. W. Sekuna žymėjo firmos antspaudu ir specialiomis lipdėmis. Daugiausia prekiavo lietuviška spauda: visais Mažosios Lietuvos kalendoriais, mokykliniais vadovėliais, praktinės paskirties leidiniais. Klientai dar galėjo įsigyti kanceliarinių prekių, paveikslų reprodukcijų, buhalterijos knygų.

Senoji aikštė Žibuose (XVIII a.)

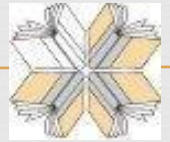

1891 (?) m. įmonės įkūrėjas verslą perdavė sūnui Ottui. Knygrišyklai jis įsigijo smulkiosios spaudos įrengimus (jais gamindavo skelbimus, kvitus, blankus ir pan.) ir tokią praplėstą įmonę pavadino Akcidencijos bei knygų fabriku. 1898 m. pavasarį šiuose namuose pradėjo veikti pirmoji Šilutėje fotoatejė. O. Sekunna suaktyvino knygyno ir knygrišyklos, smulkiosios spaudos darbus. Jam knygas spausdino Klaipėdos spaustuvininkai Kristupas Giedraitis ir Fridrichas Vilhelmas Zybertas. Knygininkas visiškai slaptai vertėsi nelegalios literatūros prekyba su Lietuvos knygnešiais. Knygas jam teikė Bitėnų spaustuvininkas Martynas Jankus.

Po 1919 m. prie knygyno ir knygrišyklos Sekunna įsteigė tikrą spaustuvę, kurios savininkais knygų leidimo duomenyse nurodomi tėvas Ottas ir sūnus Arturas. Nuo 1922 m. knygrišyklą ir knygyną tvarkė Ottas, spaustuvę – Arturas Sekunna. Leidėjų dinastiją 1944 m. užbaigė Kurtas Oskaras Sekunna.

Šilutės knygininkai A. Rudolfas Štalis (miręs apie 1889) ir Frydrichas Adolfas Štalis (1848-1905) Tilžės g. 5 turėjo knygyną ir knygrišyklą. Jie pirmieji pradėjo gaminti ekslibrisus (meniškas knygos savininko ženklas) su lietuviškais įrašais. Štalių kapavietė yra senosiose Šilutės evangelikų liuteronų kapinaitėse.

Iki 1937 m. buvęs Štalių knygynas. 1937-1944 m. čia veikė Oskaro Sekunos knygynas, knygrišykla ir spaustuvė

Knygyno įsteigimo data nurodoma 1840 m. A. Rudolphas Stahlis jį įsigijo po 1860 m. Įstaiga jungė knygyną ir knygrišyklą. Naujos knygos buvo užsakomos daugelyje Mažosios Lietuvos spaustuvių. Knygininkui jas teikė Heinrichas Holzas ir Martynas Šernius, Emilis Rautenbergas, Reylaenderiai, H. Postas. Knygynas daugiausia prekiavo kanceliarinėmis prekėmis, vadovėliais, populiariomis "Lietuviškosiomis kalendromis" (Klaipėda) bei kitais Mažosios Lietuvos kalendoriais, reformacijos istorijos ir protestantine literatūra, keletą knygų išleido savo lėšomis. Kiekvienais metais turėjo savo paviljoną garsiose Klaipėdos vasaros mugėse ir apie tai paskelbdavo Mažosios Lietuvos laikraščiuose.

Nuo 1881 m. knygynui vadovavo Adolfas Stahlis. Kiek plačiau jis prekiavo kanceliarinėmis reikmėmis, piniginėmis, portsigarais, vyniojamu popieriumi, sienų apmušalais. Užmezgė kontaktus su Otto Mauderodės spaustuve, Hermanno Wilhelmo Sieberto leidykla “Holco ir Šerniaus įpėdiniai”.

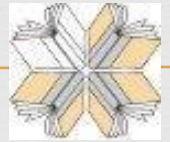

1908 m. firmos „Adolf Stahl” savininke tapo Marija Solors. Mažėjant protestantinės literatūros paklausai, buvo daugiau prekiaujama pasaulietine, išleista daug lietuviškos tematikos atvirukų. Knygyno veikla nutrūko apie 1930 m.

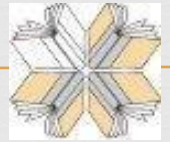

Stahliai pirmieji pradėjo gaminti ekslibrisus su lietuviškais įrašais, leidžiančiais lietuviško knygų ženklo pradžią nukelti arčiau XIX a. vidurio.

Štalių knygyno (Žibai) spaudai

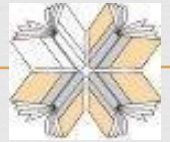

Knygos nuosavybės ženklai buvo įvairūs. Jie skirstomi į kelias grupes: superekslibrisai, ekslibrisai (tai prie knygos viršelio priklijuojamas įvairia technika ir šriftu pagamintas popieriaus lakštas), įrašai ir antspaudai. Prie nuosavybės ženklų galima priskirti ir lipdes, kurios rodė nuosavybės teises ir buvo tarsi reklama. Buvo žymimas knygų priešlapis, antraštinis lapas, vidinė viršelio pusė, viršelis, ir retai buvo nepaisoma šių taisyklių. Žymėdamas knygas, kiekvienas turėjo savo interesų: vieni stengėsi taip įtikti pirkėjui, kiti – reklamuoti savo prekę, dar kiti – pabrėžti, kad knyga priklauso jiems, o visus juos siejo meilė ir prieraišumas knygai. Knygos nuosavybės ženklai šiuo metu dažnai yra informacijos šaltinis, padedantis kaupti žinias apie veikusias spaustuves ir knygynus.

Literatūra:

1. Kaunas, Domas. Šilutės knyga ir bibliotekos (iki 1939 m.). *Knygotyra: Lietuvos bibliotekų tipai ir funkcijos XIX a. – XX a. pradžioje.* T. 12(19), 1 sąs. Vilnius, 1985, 115 p.

2. Kaunas, Domas. *Iš lietuvių knygos istorijos*. Vilnius, 1986, 192 p.

3. *Šilutės kraštas. Enciklopedinis žodynas*. Šilutė: Prūsija, 2000, 496 p.